

2.10.2018

Eduskunnan talousvaliokunnalle 2.10.2018

Suomen Akatemian lausunto talousvaliokunnalle valtioneuvoston kirjelmästä eduskunnalle komission Horizon Europe -puiteohjelmaehdotuksesta sekä eräistä muista tutkimus- ja innovaatiotoimintaan liittyvistä ehdotuksista (U 70/2018 vp)

Suomen Akatemia kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto valtioneuvoston kirjelmästä eduskunnalle komission ehdotuksista Euroopan unionin tutkimus- ja innovointirahoituksen järjestämiseksi tulevassa monivuotisessa rahoituskehyksessä (2021–2027). Suomen Akatemia pitää kirjelmää painotuksiltaan onnistuneena ja kannatettavana.

Seuraavassa Akatemia esittää muutamia tarkentavia huomioita Horisontti Eurooppa -ohjelmasta ja avausohjelmasta.

Horisontti Eurooppa -ehdotus (2021–2027)

Uusi tieto, korkealaatuinen osaaminen sekä verkostoituminen ja yhteistyö yli maa- ja sektorirajojen ovat kestäväen hyvinvoinnin ja talouskasvun kulmakiviä. Tutkimus, teknologinen kehittäminen ja innovointi ovat pohja uuden luomiselle, kasvulle ja kestäväälle kehitykselle. Vaikuttava tutkimus syntyy aidosta yhteistyöstä ja eri toimijoiden vuorovaikutuksesta. Kilpailu eurooppalaisella tasolla varmistaa osaltaan, että suomalaisen tutkijoiden ja innovoijien tavoitteet ja osaaminen tavoittavat riittävän korkean tason kansainvälisessä kilpailussa pärjäämiseksi.

Nykyinen tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelma, Horisontti 2020, on osoittanut menestyksekkääksi. Komission peruseriaate Horisontti Euroopan suunnittelussa – ”uudistus muttei mullistus” (”Evolution, not revolution”) – on siksi perusteltu. Horisontti Eurooppa on laajuudeltaan ja tavoitteeltaan kunnianhimoinen. Ohjelman on tarkoitus tukea laadukasta tiedettä, merkittäviä innovaatioita ja niiden markkinoille saattamista ja skaalaamista sekä teollisuuden kilpailukykyä. Lisäksi ohjelma pyrkii ratkaisemaan Euroopan ja maailman suuria haasteita ja ongelmia sekä tuomaan tutkimus- ja innovaatiotoimintaa lähemmäs kansalaisia. Tieteen ja elinkeinoelämän yhteistyön hyödyntämistä vahvistetaan edelleen uudessa ohjelmassa.

Komissio on ehdottanut uuden puiteohjelman budjetin korottamista nykyisestä 77 miljardista eurosta noin 90 miljardiin euroon, jolloin kaikkiaan kyse on noin 100 miljardin euron tutkimuskokonaisuudesta. Tämä rahoitus kohdistuu vuosille 2021–2027, eli vuositasolla EU:n tutkimus- ja innovaatorahoituksen suuruus olisi jatkossa noin 14 miljardia euroa. Tämä on alle 10 prosenttia jäsenmaiden yhteenlasketuista kansallisista tutkimus- ja innovaatiopanostuksista.

Horisontti 2020 -ohjelmalla on pystytty rahoittamaan runsaasti laadukasta ja vaikuttavaa tutkimusta ja innovaatiotoimintaa, ja suuremmallekin rahoitukselle olisi selkeästi tarvetta. Suomen Akatemian kanta on,

SUOMEN AKATEMIA

että seuraavan puiteohjelman rahoituksen tulisi olla vähintään komission esityksen suuruinen. EU-rahoituksella on merkittävä rooli myös suomalaisen tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan laadun ja vaikuttavuuden parantamisessa.

Valtioneuvoston kirjelmässä korostetaan, että puiteohjelmassa rahoitettavaa toimintaa tulee jatkossakin arvioida laadun pohjalta eikä antaa sijaa kiintiöille tai aluekriteereille. Suomen Akatemia pitää tätä olennaisen tärkeänä: koko puiteohjelma perustuu laadun voimakkaalle korostamiselle.

Lisäksi kirjelmässä korostetaan eurooppalaista lisäarvoa, monenkeskistä yhteistyötä ja toimien vaikuttavuutta. Nämä periaatteet ovat myös Suomen Akatemian näkemyksen mukaan keskeisiä Euroopan ja Suomen kestäväen taloudellisen kasvun ja hyvinvoinnin takaamiseksi ja yhteiskunnallisiin haasteisiin vastauksiksi. Kirjelmä tunnustaa myös avoimen tieteen ja innovoinnin merkityksen uudessa puiteohjelmaehdotuksessa. Avoimen tieteen ja digitalisaation tuomien mahdollisuuksien hyödyntäminen voikin merkittävästi lisätä puiteohjelmarahoituksen ja -toimien vaikuttavuutta sekä luoda uudenlaisia tapoja kansalaisten tavoittamiseksi ja osallistamiseksi.

Euroopan unionin rahoittamalla tutkimuksella voidaan myös tukea merkittävästi Suomen keskeisten politiikkatavoitteiden saavuttamista, esimerkkeinä ilmastonmuutoksen hillitseminen ja sen haitallisten vaikutusten vähentäminen, bio- ja kiertotalouden vahvistaminen, digitalisaation hyödyntäminen sekä työelämän kehittäminen. Näitä tavoitteita tukevat myös EU:n ja jäsenmaiden tutkimusrahoittajien yhteiset tutkimusohjelmat, jotka uudella ohjelmakaudella on tarkoitus kytkeä aiempaa tiiviimmin Horizon Europe -ohjelmaan.

Valtioneuvoston tavoin Suomen Akatemia pitää ehdotettua puiteohjelman rakennetta ja pilarien painotuksia kannatettavana. Samoin Akatemia pitää kannatettavana sitä, että pilarien välisen vuorovaikutukseen kiinnitetään aiempaa enemmän huomiota.

Akatemia on tyytyväinen, että komission ehdotuksessa ensimmäiseen pilariin sijoitettu Euroopan tutkimusneuvosto säilyttää itsenäisen asemansa ja pystyy näin tukemaan kauaskantoista tieteellistä tutkimusta sekä houkuttelemaan Eurooppaan maailman parhaita tutkijoita.

Korkeatasoisen tutkimuksen ei tule kuitenkaan rajoittua vain ensimmäiseen pilariin, vaan sen tulee olla mukana kaikissa pilareissa. Siksi on huolestuttavaa, että tulevaisuuden läpimurtoteknologioiden tutkimusta rahoittava FET Open -instrumentti on menettämässä ominaisluonteensa, kun se ollaan sulauttamaan Euroopan innovaationeuvostoon (European Innovation Council, EIC) Pathfinder-instrumenttiin kolmannessa pilarissa.

Pilarien väliset rahoitusosuudet ovat tasapainossa, mutta huomiota olisi kiinnitettävä siihen, riittääkö ensimmäiseen pilarin ehdotettu infrastruktuurirahoitus meneillään olevien kunnianhimoisten ja Euroopan tutkimukselle ja innovoinnille tärkeiden infrastruktuurihankkeiden rahoittamiseen (European Open Science Cloud, High-Performance Computing ja ESFRI-hankkeet).

Avaruusohjelmaehdotus (2021–2027)

Suomen Akatemia yhtyy valtioneuvoston näkemykseen, jonka mukaan komission ehdotus uudeksi avaruusohjelmaksi toimii hyvänä pohjana jatkoneuvotteluille. Ehdotuksessa kaikki EU:n toimenpiteet avaruuden alalla tuodaan yhteen. Akatemia pitää tätä kannatettavana. Erityisesti avaruusohjelman tavoite tukee Euroopan itsenäistä, turvallista ja kustannustehokasta pääsyä avaruuteen sekä edistää tieteellistä ja teknistä kehitystä sekä eurooppalaisen teollisuuden kilpailukykyä ja innovatiivisuutta ja kestävää kasvua on hyvä. Yhdistäminen tuo synergiaetuja myös turvallisuusasioiden ja avaruusjärjestö ESA:n osalta.

SUOMEN AKATEMIA

Vastaavasti avaruusohjelmalle esitetään yhteistä budjettia ja hallintokomiteaa. Eri osa-alueita ei siinä ole eroteltu. Osa-alueet olisi kuitenkin hyvä kytkeä lainsäädäntöön, eikä jättää määrittelyvaltaa komissiolle.

Kuten kannanotossa mainitaan, Suomen tulisi lisäksi pyrkiä siihen, että Suomen alueelliset erityispiirteet, erityisesti arktinen ulottuvuus, tulevat huomioiduksi esille eurooppalaisen avaruusohjelman suunnittelussa. Suomessa valmistellaan TEMin johdolla uutta kansallista avaruusstrategiaa. Tämä on tärkeää, jotta EU:n tarjoamia mahdollisuuksia voidaan hyödyntää täysimääräisesti.

Helsingissä 2.10.2018

Pääjohtaja

Heikki Mannila